

Svatby NESLYŠÍCÍCH

Obřad Barbory

Obřad Ivany

Svatba je bezesporu důležitou událostí pro páry, které na své cestě životem chtějí kráčet spolu. Nahlas vyřčené ano ze strany muže a ženy má svou symboliku a závažnost. Bez ohledu na to, jak uzavření sňatku proběhne, od této chvíle se jím začíná institut manželství. Jak se „vyřčení“ takového ano odehrává mezi neslyšícím mužem a neslyšící ženou, kteří komunikují českým znakovým jazykem? Jazykem, který je založen na pohybech, tvarech, pozicích rukou a na mimice a který je vnímán jen zrakově? Je taková svatba něčím výjimečná?

Zcela jistě se od „běžné“ svatby odlišuje přítomností tlumočnicka, který převádí obsah sdělení z/do českého znakového jazyka, a leckdy pozměněnými kulturními zvyklostmi. Co si pod tím vším představíte? Podívejme se na příběhy dvou neslyšících žen: Ivany, která si vzala neslyšícího Gordona pod patronací státu, a Báry, která neslyšícího Petra pojala za manžela prostřednictvím zástupce římskokatolické církve. Ivanin příběh je o to zajímavější, že její manžel je cizinec jaksi „nadvakrát“ – nejenže je neslyšící, ale je i Brit, respektive Skot. Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnických říká, že jestliže je jeden ze snoubenců cizinec nebo neslyšící (případně jsou oba neslyšící), je pro uzavření manželství nutná přítomnost tlumočnicka. Bez něj není možné prohlásit manželství za uzavřené. Náklady na tlumočnické služby si hradí snoubenci.

Na otázku, jak to bylo s tlumočením obřadu, Ivana a Bára shodně odpovídají, že oběma přišlo automatické mít na svatbě tlumočnicka. Jednak kvůli sobě, ale i kvůli neslyšícím svatebčanům, kteří byli pozváni. Právo na svobodnou volbu českého znakového jazyka jako komunikačního systému určité skupiny neslyšících osob zaručuje zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. Bára vypráví: „Tlumočnicki jsem objednala přes Centrum zprostředkování tlumočnicků pro neslyšící (CZTN, pozn. autorky), které zřizuje Asociace organizace neslyšících a nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP, pozn. autorky). Jedině tak mohly být její služby náležitě zapláceny, neboť tlumočnicki objednaní přes toto Centrum jsou v současnosti propláceni z dotací MPSV ČR. My neslyšící jsme malá komunita a dobrých tlumočnicků je tu stále málo, proto jsem si vyžádala konkrétní tlumočnicki, u níž jsem věřila, že podá dobrý výkon. Tlumočnick, který tlumočí na svatbě neslyšícího páru, by měl mít status soudního tlumočnicka. Takový tlumočnick je členem Komory soudních tlumočnicků ČR (KST ČR). V databázi KST ČR lze v současnosti dohledat „jen“ pět soudních tlumočnicků českého znakového jazyka. To už samo o sobě může být důvodem pro to, aby na svatbě tlumočil tlumočnick

nemající status soudního tlumočnicka. Praxe je tedy taková, že snoubenci nebo příslušná matřka osloví tlumočnicka, se kterým mají dobré zkušenosti z minula, a přitom nemusí jít o soudního tlumočnicka. V tomto případě je tlumočnick pro tuto situaci jmenován ad hoc soudním tlumočnickem. V čem se Bára a Ivanina svatby lišily od svateb slyšící většiny?

„Naše kultura je jiná. Jsme zvyklí na vizuální vjemy a podněty, to vše formuluje naši mentalitu,“ zamýšlí se Bára. „Pana faráře jsem poprosila, ať předčítání vybraných pasáží z Písma svatého při bohoslužbě a závěrečný zpěv zkrátí na únosné minimum. Tlumočnice stála po kněžově levé straně, takže jsme ji viděli nejen já s ženichem, ale i neslyšící hosté, kteří seděli nebo stáli s členy rodiny vpředu. Jako další příklad bych uvedla zamítnutí chóru nebo hry na varhany, neslyšící hosté by z toho opravdu nic neměli. Veškeré texty předčítané panem farářem musely být nejpozději tři dny před obřadem zaslány tlumočnicki, aby tlumočení proběhlo hladce, bylo kvalitní a srozumitelné.“

Ivana měla tlumočení svého civilního obřadu poněkud složitější: „Jelikož můj manžel pochází z Velké Británie, bylo nutné zajistit tlumočení z češtiny do angličtiny, přičemž oba mluvené jazyky byly souběžně tlumočeny jak do českého znakového jazyka, tak i do britského znakového jazyka. Muselo být zajištěno, aby všemu rozuměl nejen ženich, ale i „jeho hosté“, ať už slyšící či neslyšící. To samé platilo i pro mě. Tlumočnice britského znakového jazyka byla naše známá, kontakt na tlumočnicki anglického jazyka jsme dostali na matrice. Tlumočnice českého znakového jazyka byly přítomny dvě. Znali jsme je z dřívějších, a proto jsme je také objednali přes Centrum (CZTN, pozn. autorky). A proč vlastně dvě tlumočnice českého znakového jazyka? První a tzv. „hlavní tlumočnice“ stála po levé straně matrikářky přímo naproti nám a mluvenou češtinu tlumočila do českého znakového jazyka. Když jsme řekli své „ano“, tlumočila náš projev v českém znakovém jazyce do mluvené češtiny, aby matrikářka a slyšící hosté

rozuměli. Druhá tlumočnice tam byla z logistických důvodů. Stála po levé straně spíše v rohu, aby rozuměli čeští neslyšící stojící za námi po levé straně, kteří přes nás neviděli na hlavní tlumočnicki. Tlumočnice britského znakového jazyka stála napravo od matrikářky a tlumočnice anglického jazyka, takže neslyšící Angličané stojící za námi po pravé straně na ni dobře viděli. Se všemi tlumočnicki jsme se museli před svatbou domluvit ohledně tlumočení jak textů pronášených v angličtině a češtině, tak i písní, které během obřadu zazněly. Jako neslyšící jsem výběr textů a písní konzultovala s mou slyšící rodinou. Konečný výběr jsme s předstihem oznámili tlumočnicki českého znakového jazyka, aby se mohly připravit na jejich kvalitní přetlumočení. Jednu tlumočnicki českého znakového jazyka jsme měli k dispozici nejen při obřadu, ale i těsně před ním, kdy jsme s paní matrikářkou podepisovali nutnou administrativu a byli z její strany obeznamenáni s průběhem obřadu. Tlumočnice byla přítomna i společnému focení, kdy bylo nutné reagovat např. na pokyny fotografa. S tlumočením na svatební hostině apod. nám již vypomohli naši slyšící nebo nedoslýchaví přátelé. Zdá se to organizovaně náročné, ale proběhlo to našťastí poměrně hladce.“

Je až fascinující zjistit, k čemu lze využít služeb tlumočnicka českého znakového jazyka. Ale vlastně by nás to nemělo překvapovat. Podle Listiny základních práv a svobod si všichni účastníci v jakémkoli řízení, jímž svatba je, mají být rovni. Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede určité jednání, má právo na tlumočnicka. Neslyšící nejsou žádnou skupinou s výstředními požadavky, jak by se leckdy mohlo zdát. I oni mají právo na rovný přístup ke všem informacím.

Lenka Hejlová

TIP REDAKCE

Svět ticha je plný zajímavostí. Jednou z možností, jak se dozvědět o něm více nabízí projekt Týden komunikace osob se sluchovým postižením, který se koná od 21. do 29. 9. 2013 po celé ČR.

Více informací naleznete na www.orbipontes.cz.